

Wskaźniki zielonej gospodarki w Polsce 2019

02.12.2019 r.



Dynamika wskaźnika produktywności wody w 2018 r. (2017=100)

W 2018 r. odnotowano w Polsce spadek wskaźnika produktywności zasobów o 1,5% w porównaniu z rokiem poprzednim.
 W 2017 r. wskaźnik produktywności energii wzrósł o 0,6% w stosunku do 2016 r.
 Od 2013 r. zmniejsza się kwota płatności ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wypłaconych dla gospodarstw rolnych realizujących rolnictwo ekologiczne.

Kapitał naturalny

Różnorodność biologiczna

W 2018 r. obszary prawnie chronione o szczególnych walorach przyrodniczych zajmowały w Polsce 10,2 mln ha, czyli 32,6% ogólnej powierzchni kraju. Największy udział w ich strukturze miały obszary chronionego krajobrazu (69,7%) oraz parki krajobrazowe (25,6%). Na 1 mieszkańca przypadało 2651 m² obszarów prawnie chronionych.

W 2017 r. odnotowano najniższą w historii badań wartość wskaźnika liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego. Była ona o 20,0% niższa niż w roku bazowym (2000=100).

Zmiany liczebności ptaków leśnych wykazują tendencję odwrotną. W 2017 r. wskaźnik liczebności pospolitych ptaków leśnych wzrósł o 29,0% i był jednym z najwyższych w porównaniu z rokiem referencyjnym.

Użytkowanie gruntów

Człowiek poprzez zmiany w użytkowaniu gruntów wpływa na bioróżnorodność i stan ekosystemów. W latach 2002–2018 zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 12,7%), gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (o 6,8%), a także gruntów pod wodami (o 1,8%), kosztem terenów pozostałych i użytków rolnych, w przypadku których odnotowano spadek odpowiednio o 25,8% i 3,2%.

Surowce mineralne

W latach 1990–2018 geologiczne zasoby węgla kamiennego (bilansowe i pozabilansowe) zmniejszyły się z 86,0 mld t do 76,0 mld ton (o 11,7%), a jego wydobycie roczne spadło z 151,3 mln t do 63,9 mln t (o 57,8%). W 2018 r. udział wydobycia w zasobach bilansowych węgla kamiennego ukształtował się na poziomie 0,1%.

Geologiczne zasoby gazu ziemnego (bilansowe i pozabilansowe) zmalały z 164,1 mld m³ w 1990 r. do 142,2 mld m³ w 2018 r., tj. o 13,3%. Jednocześnie proekologiczne właściwości gazu, jak i szerokie spektrum jego zastosowań sprawiły, że jego wydobycie roczne w 2018 r. w porównaniu z 1990 r. wzrosło o 42,5%. Udział wydobycia w bilansowych zasobach gazu ziemnego w 2018 r. wyniósł 3,5%.

Środowiskowa efektywność produkcji

Gospodarowanie wodą

Efektywne wykorzystanie wody stanowi podstawę właściwego zarządzania gospodarką wodną. Do oceny efektywności gospodarowania wodą wykorzystuje się wskaźnik produktywności wody obrazujący relację między PKB (w cenach stałych) a zużyciem wody na potrzeby

Według danych Banku Światowego, w 2018 r. Polska wśród 28 krajów Unii Europejskiej znalazła się w czołówce państw (po Słowenii, Luksemburgu i Niemczech) o najwyższym odsetku powierzchni lądowych i morskich obszarów chronionych

W 2018 r. wydobycie węgla kamiennego w porównaniu z 1990 r. zmniejszyło się o 57,8%, a gazu ziemnego wzrosło o 42,5%

gospodarki narodowej i ludności. W latach 2000–2018 wskaźnik produktywności wody kształtował się coraz korzystniej. W 2018 r. wyniósł on 221,71 zł/m³, a więc zwiększył się zarówno w stosunku do 2017 r., jak i 2000 r. odpowiednio o 9,6% i 227,8%.

Krajowa konsumpcja materialna

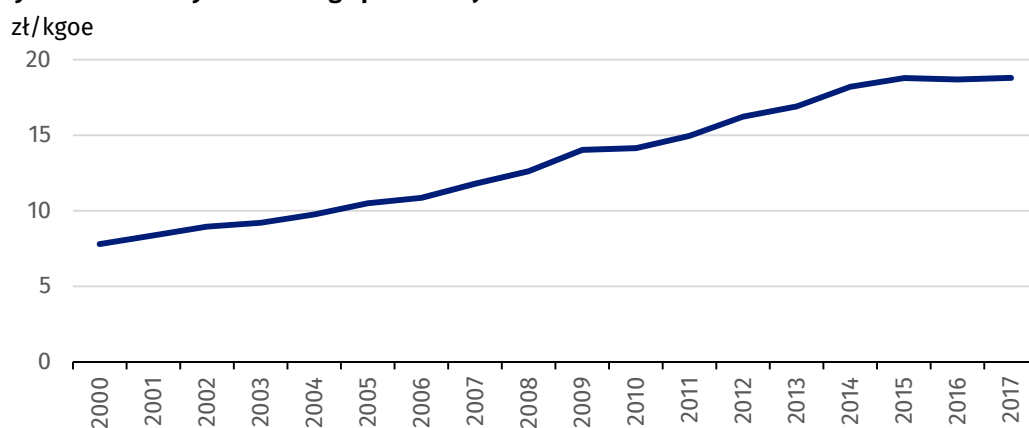
Krajowa konsumpcja materialna (DMC) odzwierciedla całkowitą ilość surowców faktycznie zużytych w procesach ekonomicznych na potrzeby gospodarki krajowej. W Polsce krajowa konsumpcja materialna w 2018 r. osiągnęła wielkość 773,4 mln ton. Oznacza to, że na 1 mieszkańca kraju przypadało zużycie 20,4 ton surowców rocznie. W relacji do 2017 r. i 2000 r. odnotowano wzrost wykorzystania surowców odpowiednio o 8,6% i 43,4%.

Do pomiaru efektywności wykorzystania surowców w gospodarce stosowany jest wskaźnik produktywności zasobów liczony jako relacja PKB (w cenach stałych) do krajowej konsumpcji materialnej. Im wyższa wartość tego wskaźnika, tym mniejsze wykorzystanie zasobów do wytworzenia jednostki PKB. W 2018 r. wskaźnik produktywności zasobów dla Polski osiągnął wartość 2,70 zł/kg i był on niższy niż w 2017 r. (2,74 zł/kg), ale wyższy niż w 2000 r. (1,31 zł/kg).

Gospodarowanie energią

Poprawa efektywności energetycznej oraz racjonalne wykorzystywanie istniejących zasobów energetycznych jest jednym z priorytetów zielonej gospodarki. Do oceny skuteczności polityki energetycznej kraju można wykorzystać wskaźnik produktywności energii pierwotnej, będący relacją pomiędzy PKB (w cenach stałych) a całkowitym zużyciem energii pierwotnej. Wyższa wartość tego wskaźnika wskazuje na niższe wykorzystanie energii do wytworzenia jednostki PKB. W 2017 r. wskaźnik ten osiągnął poziom 18,80 zł/kgoe¹ i był wyższy od zanotowanego w 2016 r. i 2000 r. odpowiednio o 0,6% i 141,1%.

Wykres 1. Produktywność energii pierwotnej



W latach 2000–2017 w Polsce dokonały się zmiany w strukturze finalnego zużycia energii, tj. energii wykorzystanej przez odbiorców końcowych (wyłącznie na cele energetyczne bez dalszego przetwarzania na inne nośniki energii). W 2017 r. największym jej konsumentem był sektor transportu z udziałem 31,5%, w dalszej kolejności gospodarstwa domowe – 28,5%, przemysł – 22,8%, usługi – 11,6% oraz rolnictwo – 5,6%. W porównaniu z 2000 r. największy spadek udziału w strukturze finalnego zużycia energii odnotowano w przemyśle (o 8,9 p. proc.), natomiast największy wzrost – w transporcie (o 14,5 p. proc.).

W latach 2000–2015 obserwowany był systematyczny spadek wielkości wskaźnika energochłonności finalnej polskiej gospodarki z 76,9 kgoe/tys. zł do 34,2 kgoe/tys. zł, co było zjawiskiem korzystnym, ponieważ zmniejszała się udział zużycia energii potrzebnej do wyprodukowania tej samej wielkości PKB. Od 2016 r. odnotowuje się niewielki wzrost energochłonności finalnej. W 2017 r. analizowany wskaźnik wyniósł 35,6 kgoe/tys. zł, co oznacza, że wzrósł o 1,0% w stosunku do 2016 r., ale zmniejszył się o 47,4% w porównaniu z 2000 r.

¹ kgoe – kilogram oleju ekwiwalentnego (umownego) to jednostka miary energii z różnych nośników energii, wykorzystująca współczynniki konwersji, znajdująca zastosowanie w bilansach międzynarodowych. Oznacza ilość energii, jaka może zostać wyprodukowana ze spalania jednego kilograma ropy naftowej. Jeden kilogram oleju ekwiwalentnego równy jest 41 868 kJ.

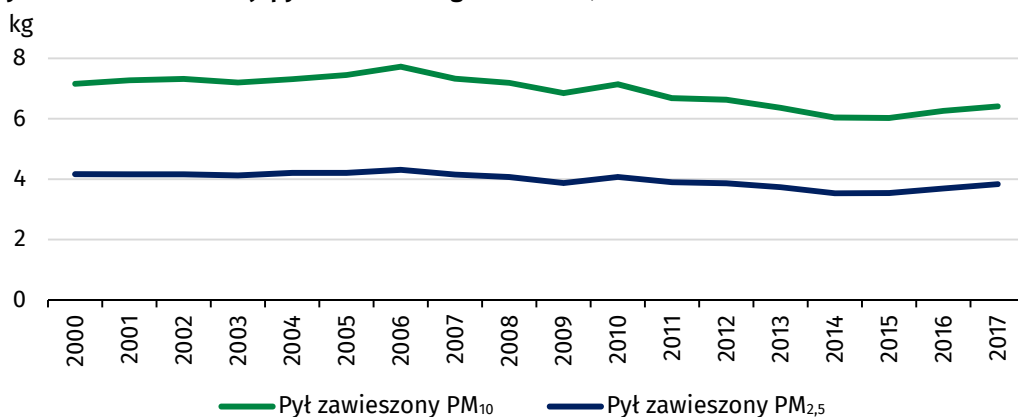
Środowiskowa jakość życia ludności

Pyłowe zanieczyszczenia powietrza

Istotnym problemem związanym z jakością powietrza w Polsce jest przekraczanie norm dla pyłu zawieszonego, zwłaszcza w sezonie zimowym. W 2017 r. wielkość emisji pyłu PM₁₀ w Polsce wyniosła 246,3 tys. t i była wyższa o 2,4% w odniesieniu do roku poprzedniego, ale niższa o 10,0% od poziomu zanotowanego w 2000 r. W przypadku pyłu PM_{2,5} jego emisja wyniosła 147,3 tys. t i uległa zwiększeniu o 3,8% w stosunku do 2016 r., ale zmniejszyła się o 7,6% w porównaniu z 2000 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017 r. wyemitowano 6,4 kg pyłu PM₁₀, w tym 3,8 kg pyłu PM_{2,5}.

Według bazy danych Eurostatu, w 2017 r. Polska wraz z Bułgarią znalazły się w czołówce państw UE pod względem narażenia ludności w miastach na stężenie pyłu PM_{2,5}

Wykres 2. Wielkość emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} na 1 mieszkańca



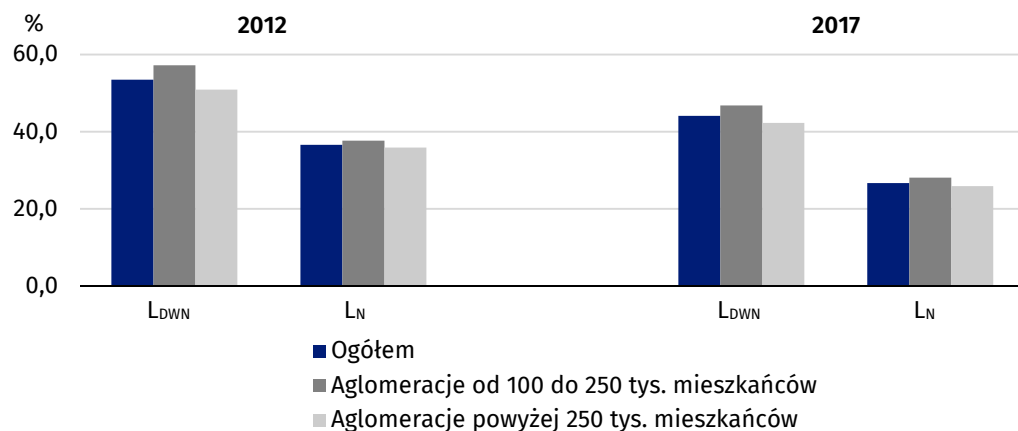
Źródło: dane dotyczące wielkości emisji pyłu zawieszonego – EMEP Centre on Emission Inventories and Projections (CEIP).

Hałas drogowy

Hałas drogowy związany z ruchem samochodowym stanowi uciążliwość dla mieszkańców, szczególnie na terenach zurbanizowanych. Na skutek szybkiego rozwoju infrastruktury transportowej, a w szczególności sieci drogowej oraz rosnącej liczby eksploatowanych pojazdów, w 2017 r. 44,1% ludności miast powyżej 100 tys. mieszkańców była narażona na nadmierny hałas o poziomie powyżej 55 dB w porze dzieńno-wieczorno-nocnej (wskaźnik L_{DWN}). W porze nocnej (wskaźnik L_N) sytuacja była nieco korzystniejsza, choć również niezadowolająca, ponieważ na przekroczenia poziomu hałasu powyżej 50 dB ekspozowanych było 26,7% ludności miast.

W 2017 r., w porównaniu z 2012 r., zmniejszył się odsetek osób narażonych na nadmierny hałas drogowy w ogólnej liczbie ludności miast powyżej 100 tys. mieszkańców

Wykres 3. Odsetek osób narażonych na hałas drogowy w aglomeracjach powyżej 100 tys. mieszkańców



Źródło: dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie map akustycznych.

W porównaniu z 2012 r. sytuacja uległa poprawie, gdyż zarówno w porze dzieńno-wieczorno-nocnej, jak i nocnej odsetek osób narażonych na nadmierny hałas zmniejszył się, odpowiednio o 9,4 p. proc. i 9,9 p. proc.

Polityki gospodarcze i ich następstwa

Płatności dla gospodarstw ekologicznych

W 2018 r. kwota płatności ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) dla gospodarstw rolnych realizujących rolnictwo ekologiczne wyniosła 287,8 mln zł (według stanu na dzień 30 września 2019 r.). Była ona niższa w stosunku do roku poprzedniego o 0,8%, ale ponad 8-krotnie wyższa w odniesieniu do 2004 r., kiedy zaczął funkcjonować PROW 2004–2006. Jej udział w ogólnej kwocie dopłat dla gospodarstw rolnych realizujących programy rolnośrodowiskowe ukształtował się na poziomie 38,8% i był wyższy o 1,5 p. proc. w relacji do 2017 r. W latach 2004–2018 największe kwoty na rolnictwo ekologiczne zrealizowano w 2012 r. – 418,6 mln zł. Od 2013 r. płatności wypłacone dla tych gospodarstw systematycznie się zmniejszają.

Wynalazki i patenty z zakresu technologii ochrony środowiska

Według bazy danych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), polscy rezydenci w 2016 r. dokonali w Europejskim Urzędzie Patentowym (EPO) 49 zgłoszeń wynalazków z zakresu technologii ochrony środowiska. Od 2000 r. najwięcej, bo aż 73 wynalazków tego rodzaju zgłoszono w 2015 r. Odsetek wynalazków z zakresu technologii ochrony środowiska w odniesieniu do ogółu wynalazków zgłoszonych przez polskich rezydentów ukształtował się w 2016 r. na poziomie 9,1% i był niższy o 2,3 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego, ale o 4,2 p. proc. wyższy niż w 2000 r.

W 2018 r. Europejski Urząd Patentowy przyznał polskim rezydentom 30 patentów z zakresu technologii ochrony środowiska, tj. najwięcej od 2000 r. Stanowiły one 9,8% ogólnej liczby patentów udzielonych polskim rezydentom. W odniesieniu do roku poprzedniego i 2000 r. ich udział zwiększył się odpowiednio o 1,7 p. proc. i 0,2 p. proc.

W 2018 r. całkowita liczba zgłoszeń patentowych z zakresu technologii ochrony środowiska do Urzędu Patentowego RP wyniosła 166, co stanowiło 3,8% ogółu wynalazków zgłoszonych. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego i 2000 r., odpowiednio o 8,8% i 26,2%. W latach 2000–2018 największą liczbę wynalazków tego rodzaju odnotowano w 2012 r. – 257 (5,5% ogółu zgłoszeń patentowych).

Urząd Patentowy RP w 2018 r. udzielił 143 patenty z zakresu technologii ochrony środowiska. Ich udział w ogólnej liczbie patentów ukształtował się na poziomie 4,8% i był najwyższy od 2000 r.

Zielone zamówienia publiczne

Na podstawie danych przekazywanych przez zamawiających Urzędowi Zamówień Publicznych w 2018 r. udzielono 1,4 tys. zamówień publicznych uwzględniających aspekty środowiskowe, a ich udział w ogólnej liczbie zamówień publicznych wyniósł 1,0%. Całkowita wartość zielonych zamówień publicznych (bez podatku od towarów i usług) wyniosła 9,3 mld zł, tj. 4,6% ogólnej wartości udzielonych zamówień publicznych.

W 2018 r. odnotowano najwyższy od 2000 r. udział (na poziomie 4,8%) patentów z zakresu technologii ochrony środowiska w ogólnej liczbie patentów udzielonych przez Urząd Patentowy RP

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny w Białymstoku
Podlaski Ośrodek Badań Regionalnych
Anna Rogalewska
Tel: 85 749 77 59
e-mail: A.Rogalewska@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Banaszek
Tel: 22 608 34 75, 22 608 30 09
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Wydział Współpracy z Mediami
Tel.: 22 608 34 91, 22 608 38 04
e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl



www.stat.gov.pl



[@GUS_STAT](https://twitter.com/GUS_STAT)



[@GlownyUrzadStatystyczny](https://www.facebook.com/GlownyUrzadStatystyczny)

Powiązane opracowania

[Wskaźniki zielonej gospodarki w Polsce 2017](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)